

PROTECȚIA JURIDICĂ A DREPTURILOR PERSOANELOR APARTINÂND MINORITĂȚILOR

I

IRINA MOROIANU ZLĂTESCU*

Abstract:

Current international standards reflect the stage that has been reached in regulating the rights of persons belonging to minorities, showing us the difficulties faced by the states to find generally acceptable legal solutions for the implementation of the signed agreements under conditions of a great diversity of laws and regulations on the protection of the rights of these persons.

To be noted that the protection of minorities followed the same steps as the development of individual rights and freedoms in general, assimilating the recognized right to religious beliefs and to practicing another religion than the majority, as that of preserving the ethnic features compared to the majority culture.

Through the work of the League of Nations the protection of minorities has entered a new stage, experiencing definite progress, and then after the Second World War, the United Nations has conferred to the human rights approaches a character of universality that resonates with the Universal Declaration of Human Rights.

In the approach and interpretation of the provisions regarding the rights of minorities it is important to understand that they relate to the rights of individuals, of persons and not of groups, which is a prerequisite in the process of understanding the rights of minorities' controversial issue which involves the need for an as rigorous as possible definition of the minority groups.

Keywords: ethnic minority cultural identity, mother tongue, religious freedom, non-discrimination.

Résumé:

Les normes internationales actuelles reflètent le stade qui a été atteint dans la régulation des droits des personnes appartenant à des minorités, nous montrant les difficultés rencontrées par les États pour trouver des solutions juridiques généralement acceptables pour la mise en œuvre des accords signés dans des conditions d'une grande diversité de lois et règlements sur la protection des droits de ces personnes.

A noter que la protection des minorités a suivi les mêmes étapes que le développement des droits et libertés en général assimilant le droit reconnu aux croyances religieuses et de pratiquer une autre religion que la majorité des préserver des particuliers, comme celui de conserver les caractéristiques ethniques par rapport à la majorité la culture.

Grâce au travail de la Société des Nations de la protection des minorités est entré dans une nouvelle étape, l'expérience de progrès définis, et ensuite après la Seconde Guerre mondiale, les Nations Unies ont conféré aux l'approche du droits de l'homme un caractère d'universalité qui résonne avec la Déclaration universelle des droits de l'homme.

Dans l'approche et l'interprétation des dispositions relatives aux droits des minorités, il est important de comprendre que ces droits signifient les droits des personnes, des personnes et non des groupes, Le qui est une condition sine qua non dans le processus de compréhension des les droits des minorités, une question controversée qui implique la nécessité d'une définition aussi rigoureuse que possible pour des groupes minoritaires.

Mots-clés: minorité identité ethnique culturelle, la langue maternelle, la liberté religieuse, la non-discrimination.

Actualele standarde internaționale reflectă stadiul la care s-a ajuns în reglementarea drepturilor persoanelor aparținând minorităților, precum și progresele realizate în decursul timpului. În același timp, ele ilustrează

dificultățile demersului de identificare a unui numitor comun, a unor soluții juridice general acceptabile de către state revenindu-le acestora obligația de a implementa prevederile din acordurile semnate în condiții de o extraordinară diversitate.

---

* Prof. univ. dr., membru titular al Academiei Internaționale de Drept Comparat.

Efectuarea unei incursiuni istorice¹, oricât se sumare, relevă existența încă din secolul al XVI-lea, a unor preocupări pentru ameliorarea tratamentului persoanelor aparținând minorităților prin angajamente internaționale sau legi constituționale. Pe parcursul acestui secol și al celor următoare, au apărut reglementări care recunoșteau libertatea religioasă. Un exemplu în acest sens este Acordul de la Augsburg din 3 octombrie 1555, care negociază pacea dintre catolici și protestanți în Germania potrivit principiului *cujus regio, hujus religio*. Un alt exemplu îl constituie edictul de la Turda din 1568 care recunoaște caracterul plurireligios al Transilvaniei fiind recunoscute patru confesiuni religioase creștine: romano-catolică, calvinistă, unitariană și luterană. Nu trebuie omis nici edictul de la Nantes. El a încheiat cele opt războaie ce s-au succedat Edictului din ianuarie 1562 prin care Caterina de Medicis garantase libertatea cultului reformat în afara orașelor. Edictul de la Nantes acorda totuși un statut inferior religiei protestante față de cea catolică.

Pe parcursul secolului următor unul dintre cele mai cunoscute tratate bilaterale este Tratatul de la Viena, semnat în 1606 de către regele Ungariei și prințul Transilvaniei prin care se recunoștea minorității protestante de pe teritoriul transilvan dreptul de a-și exercita cultul în mod liber².

În secolul al XIX-lea, clauzele referitoare la persoanele aparținând minorităților se regăsesc și în textul instrumentelor multilaterale, unele dintre ele vizând de aici înainte și alte grupuri decât cele religioase. Sfera drepturilor protejate se extinde, inclusiv asupra egalității drepturilor

¹ A se vedea: **Ph. Gaudin** (coord.), **S. Bencheikh el Hocine**, **Cl. Bressolette**, **V. Crombé**, **M. Delahoutre**, **B. Deymiré**, **Ph. Gaudin**, **C. Kessler**, **R. Munnich**, *Les grandes religions*, Editura Marketing, Paris, 1995, p. 295 și urm.; **Joseph Yacoub**, *Les minorités dans le monde*, Editura Descheé de Brower, Paris, 1998, p. 35 și urm.; **Irina Moroianu Zlătescu**, *Drepturile omului – un sistem în evoluție*, Editura IRDO, București, 2008, p. 15 și urm.

² A se vedea **Arthur de Balogh**, *La protection internationale des minorités*, Les édition internationales, Paris, 1930, p. 28; **Irina Moroianu Zlătescu**, *Romanian Constitutional Law*, Ed. Kluwer Law International, The Hague, London, Boston, 2013; idem, *Human rights. A dynamic and evolving process*, Editura Pro Universitaria, 2015, p. 12 și urm.

civile și politice, prevăzută în multe tratate.

Articolul 1 din Actul final al Congresului de la Viena, semnat la 9 iunie 1815, considerat primul instrument internațional important în acest sens, prevedea pentru polonezi „instituții care să le asigure conservarea naționalității lor”. La rândul lor, Tratatul de la Paris din 30 martie 1856 și Tratatul de la Berlin din 13 iulie 1878 au stipulat principiul nediscriminării bazate pe religie. Între condițiile stabilite pentru recunoașterea României și a Bulgariei se menționa că diferența de credință religioasă și de confesiune nu va putea fi invocată „ca motiv de excludere ori de incapacitate a persoanei de a se bucura de drepturile civile și politice, de accesul la servicii publice, funcții și onoruri sau de exercițiul diferitelor profesii și activități industriale în oricare localitate s-ar afla”.

Este adevărat însă că, niciunul dintre tratatele multilaterale încheiate, cu excepția Actului de la Viena, care acorda polonezilor din zona Poznan, dreptul la folosirea limbii materne, la concurență cu limba germană, în problemele oficiale nu a recunoscut vreun drept persoanelor aparținând minorităților lingvistice, spre deosebire de dreptul intern al câtorva state multinaționale.

Protecția persoanelor aparținând minorităților a urmat aceleași etape cu dezvoltarea drepturilor și libertăților individuale, în general, dar a asimilat mai târziu dreptul recunoscut la convingeri religioase și practicarea altui cult decât cel al majorității, ca și pe acela al păstrării particularităților etnice ale locuitorilor a căror origine, rasă, limbă sau cultură diferă de originea, rasa, limba și cultura majorității.

Pe plan internațional, dar și pe plan național, protecția persoanelor aparținând minorităților a intrat într-o nouă etapă prin activitatea Societății Națiunilor. Chiar dacă autorii tratatului au respins inserarea în textul documentului a unor dispoziții cu privire la protecția minorităților refuzând, în felul acesta, ca obligații generale ceea ce fusese considerat valabil numai pentru unele state și în favoarea unor anumite grupuri minoritare, Conferința de pace a considerat necesar să instituie și să plaseze sub garanția Societății Națiunilor un sistem de protecție a persoanelor aparținând minorităților în cadrul

unor tratate speciale, numite ale minorităților, încheiate între puterile aliate și asociate pe de o parte și statele nou create sau care își lărgiseră granițele, pe de altă parte³.

Odată cu introducerea unor clauze care asigurau egalitatea de tratament membrilor grupurilor ce deveniseră minoritate în noua configurație politică a Europei, aceste tratate prevedeau și măsuri speciale de protecție, în scopul de a salvagarda limba, religia și cultura lor. Drepturile recunoscute erau puse, atât sub garanția dreptului intern, cât și sub garanția internațională pentru aplicarea căreia s-a instituit o procedură bazată pe dreptul de petiționare al persoanelor aparținând minorităților și crearea comitetelor minorităților.

În principal, prin introducerea garanției Societății Națiunilor dar și prin conținutul obligațiilor impuse statelor, protecția internațională a minorităților stabilită după primul război mondial a constituit un progres cert în raport cu situația existentă în trecut. Pe de altă parte, lipsa generalității sistemului, având un caracter politic și unul de reglementare a drepturilor omului, a făcut ca acesta să fie perceput de către statele la care a fost limitat ca un surplus de obligații și o restrângere a suveranității⁴.

Spre deosebire de Societatea Națiunilor, Organizația Națiunilor Unite, creată după cel de-al doilea război mondial, înaintea oricărui tratat de pace și fără a avea un amestec în soluționarea problemelor teritoriale europene, avea să confere abordărilor în domeniul drepturilor omului un caracter de universalitate.

Deși nu conținea vreo clauză specifică privind protecția persoanelor aparținând minorităților, Carta Națiunilor Unite a proclamat solemn respectul pentru drepturile omului și libertățile lui fundamentale, fără distincție de rasă, sex, limbă sau religie. Pentru prima dată principiul egalității și nediscriminării era înscris sub semnul drepturilor și libertăților tuturor

³ În paralel, obligații analoge au fost impuse prin tratatele de pace cu cele patru state învinse (Austria, Bulgaria, Ungaria și Turcia)

⁴ A se vedea **F. Capotorti**, *Etude des droits des personnes appartenant aux minorités ethniques, religieuses et linguistiques*, 1977, UNP, Sales NoE.91.XIV.2, pp. 26-27.

indivizilor și nu doar în cadrul măsurilor speciale privind protecția persoanelor aparținând minorităților.

Acest mod de abordare se regăsește în Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 10 decembrie 1948, care asemenea Cartei ONU nu conține dispoziții exprese referitoare la minorități. Însă Curtea Internațională de Justiție⁵ definește minoritatea ca fiind „un grup de persoane care trăiesc într-o țară sau localitate având o rasă, religie, limbă și tradiții proprii, unite prin identitatea acestora într-un sentiment de solidaritate, în scopul păstrării tradițiilor, formelor religioase și asigurând învățământul și creșterea copiilor în conformitate cu spiritul și tradițiile rasei lor și ajutându-se reciproc”⁶

Mai târziu, Adunarea Generală ONU a adoptat rezoluția „Soarta minorităților”⁷ prin care declara că Organizația Națiunilor Unite nu poate rămâne indiferentă la soarta minorităților, dar este dificil să se adopte o soluție uniformă a acestei chestiuni complexe și delicate care prezintă aspecte particulare în fiecare stat unde ea se pune. Prin Rezoluția 523/B(VIII) din 24 februarie 1952, prevenirea discriminării și protecția minorităților sunt declarate drept două dintre cele mai importante domenii ale activității organizației mondiale⁸.

Prima normă juridică cu caracter universal cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților este cuprinsă în art.27 al Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat optsprezece ani mai târziu, la 16 decembrie 1966, în următoarea formulare:

⁵ Creată prin Carta Națiunilor Unite din 26 iunie 1945.

⁶ Apud **A. Năstase, B. Aurescu, C. Jura**, *Drept internațional public*, ed. a II-a, All Beck, 2000, pp. 133-134.

⁷ Rezoluția 217(III) din 10 decembrie 1948.

⁸ Prevederi în acest sens sunt cuprinse și în Convenția privind prevenirea și pedepsirea crimei de genocid (1948), Convenția OIT privind populațiile aborigene și tribale nr. 107(1957), Convenția UNESCO privind lupta contra discriminării în domeniul învățământului (1960), Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare rasială (1965), Convenția internațională pentru suprimarea și pedepsirea crimei de apartheid (1973), Convenția împotriva apartheid-ului în sport (1985), Declarația UNESCO asupra rasei și prejudecăților rasiale (1978).

„În statele în care există minorități etnice, religioase sau lingvistice, persoanele care fac parte din aceste minorități nu pot fi lipsite de dreptul de a avea, în comun cu ceilalți membri ai grupului lor, propria lor viață culturală, de a profesa și practica propria lor religie sau de a folosi propria lor limbă”.

Aceasta rămâne încă singura reglementare propriu-zisă, cu aplicații generale, în materie de drepturi ale persoanelor aparținând minorităților pe plan internațional, alte definiții fiind date pe plan regional.⁹ Forța acestei reglementări decurge și din numărul mare de state care au ratificat Pactul, precum și din existența în sistemul Pactului a unui mecanism de comunicări/plângeri individuale, care pot fi adresate de persoanele aflate sub jurisdicția statului – parte la primul său Protocol facultativ, în legătură cu încălcarea drepturilor consacrate de prevederile Pactului.

Consacrând practica dezvoltată în cadrul organelor ONU, Comitetul drepturilor omului al ONU a adoptat la 6 aprilie 1994, în baza art.40 alin.4 al Pactului, un Comentariu general referitor la art.27 ce aduce o seamă de precizări de natură a confirma abordarea politică și conceptuală prevalentă.

Astfel, Comitetul observă că dreptul este conferit persoanelor aparținând grupurilor minoritare, fără condiția cetățeniei sau a rezidenței permanente; el este distinct și complementar în raport cu toate celelalte drepturi prevăzute în Pact. De asemenea, se face distincție între dreptul la autodeterminare, care revine popoarelor și este tratat în Partea I a documentului și drepturile protejate de art.27, incluse în Partea a III-a a Pactului.

Chiar dacă este formulat în termeni negativi, art.27 recunoaște, totuși, existența unui drept și impune respectarea sa. Prin urmare, statelor părți le revine obligația de a-l recunoaște și de a proteja liberul său exercițiu indicând, în rapoartele lor, ce s-a întreprins în acest sens. Pot fi necesare măsuri pozitive pentru protejarea identității și a drepturilor membrilor grupurilor minoritare „de a se bucura și de a-și dezvolta

propria cultură și limbă și de a practica propria religie în comun cu ceilalți membri ai grupului,,.

Aceste drepturi trebuie protejate ca atare, fără a fi confundate cu alte drepturi personale, recunoscute fiecăruia și tuturor, dar nici nu pot fi exercitate legitim într-un grad sau într-o măsură incompatibile cu celelalte dispoziții ale Pactului.

Primul document cu caracter universal care se referă însă în exclusivitate la problema minorităților este Declarația asupra drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale, etnice, religioase și lingvistice, adoptată de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, la 18 decembrie 1992, după zece ani de dezbateri purtate în Comisia ONU pentru drepturile omului.

În Declarație sunt prevăzute printre altele: dreptul la existență și la identitatea națională sau etnică, culturală, religioasă sau lingvistică; dreptul de participare efectivă la viața culturală, religioasă, socială, economică și publică; dreptul de participare efectivă la deciziile ce se iau la nivel național și, după caz, regional, când acestea privesc minoritatea în cauză, cu condiția ca aceste decizii să nu fie incompatibile cu legislația națională; dreptul de a stabili și de a avea relații, fără discriminare, libere și pașnice, cu alți membri ai grupului lor sau ai altor grupuri; dreptul de a avea contacte transfrontaliere cu cetățeni ai statelor cu care sunt legate pe plan național ori etnic, religios sau lingvistic.

În același timp, statelor li se cerea să ia măsuri ca, în cazurile în care este posibil, persoanele aparținând minorităților să aibă condițiile adecvate de a învăța limba maternă sau de a-și face studiile în limba lor maternă. De asemenea, statele urmau să adopte măsuri adecvate, în așa fel încât persoanele aparținând minorităților să poată participa pe deplin la progresul economic și la dezvoltare în țara lor, precum și politici naționale și programe, ținând seama de interesele legitime ale persoanelor aparținând minorităților ș.a.¹⁰

În problema deținătorilor de drepturi s-a

⁹ Definiția dată de Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale este una dintre cele mai complete; Idem, p. 134.

¹⁰ A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu**, *Protecția juridică a drepturilor omului*, IRDO-SNSPA, București, 1996, pp.144-145.

făcut precizarea că art.27 al Pactului se referă la drepturile indivizilor, ale persoanelor și nu la cele ale grupurilor, ele fiind distincte și complementare în raport cu toate celelalte drepturi de care acestea se bucură în baza Pactului și putând astfel fi valorificate în baza prevederilor Protocolului adițional¹¹.

În interpretarea prevederilor privind drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale, de mare însemnătate este și sublinierea, de principiu, conform căreia „exercițiul drepturilor la care se referă art. 27 nu aduce atingere integrității teritoriale și suveranității statelor părți”¹².

O condiție primordială a înțelegerii problematicii controversate a drepturilor persoanelor aparținând minorităților (cu precădere etnice și naționale) presupune cu necesitate definirea cât mai riguroasă a grupurilor minoritare. Sociologii sunt tentați să definească grupurile minoritare prin prisma caracteristicilor lor sociale, ca grupuri sociale, cu referire la valori, atitudini și comportamente, reflectând înseși promisiunile și orientările de care sunt ghidați cercetătorii sau școlile cărora acestea le aparțin¹³.

Simpla prezentare sociologică nu este suficientă întrucât o astfel de definiție tinde să ignore involuntar natura și determinările obiective ale grupurilor minoritare, nevoile și aspirațiile lor, care nu de puține ori sunt puse în discuție sau negate de către lideri politici sau reprezentanți ai statelor în cuprinsul cărora viețuiesc.

Raportorul special ONU pentru Subcomisia pentru Prevenirea Discriminării și Protecției Minorităților, Francesco Capotorti, definea minoritatea ca „un grup care este numeric inferior în raport cu restul populației unui stat și în poziție non-dominantă, ai cărui membri posedă caracteristici etnice, religioase sau lingvistice ce diferă de cele ale restului populației și care, chiar implicit doar, mențin un sens al solidarității prin păstrarea nemijlocită a

culturii, tradițiilor, religiei sau limbă”¹⁴.

Elementele indispensabile ale unei definiții edificatoare a grupului minoritar trebuie să țină cont de volumul acestuia și de ponderea sa în ansamblul populației totale, concentrarea sau dispersia geografică, cetățenia, natura sociologică a grupului și relațiile sale cu celelalte segmente de populație, poziția legală în stat și alte „ingrediente”, nu neapărat de ordin juridic, cum ar fi motivarea, voința colectivă și aspirațiile.

Varietatea grupurilor minoritare este adesea deconcertantă în definirea minorităților, ceea ce a generat dificultăți și echivocuri. Mai mult, anumite conotații negative legate de istoria drepturilor persoanelor aparținând minorităților în perioada interbelică au alimentat dorința unor specialiști de a substitui termenul ca atare, preferându-se sintagme precum „comunități”, „grupuri speciale”, „clase naturale”, „naționalități”, „colectivități”, „grupuri”, „minorități naționale”.

Unii autori, deși înclină să acrediteze în dezbaterile privind drepturile persoanelor minorităților din perspectiva dreptului internațional, termenul de grup, însoțit de calificative de tipul „rasial”, „etnic”, „religios”, „cultural” sau „lingvistic”, recunosc totuși că termenii de „grup” și „minoritate” pot fi considerați interschimbabili, indiferent de preferință.¹⁵

Străinii, de exemplu, în principiu, nu pot fi considerați ca minorități ori grupuri identitare. În anumite cazuri însă grupurile de străini având aceeași origine, ori învederând legături având la bază elemente precum limba sau religia se pot poziționa astfel încât să trimită la noțiunea de minoritate, devenind ulterior minorități reale. Ei vor revendica sau se vor bucura de drepturi: economice, sociale și civice, din sfera

¹⁴ A se vedea **F. Capotorti**, *Study on the Rights of Persons Belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*, 1977, UNP Sales, No. E.91.XIV.2, p.26 și urm.; A se vedea și **Idem**, *Minorities*, *Encyclopedia of Public International Law*, London, vol.8, 1985, pp. 385-395.

¹⁵ A se vedea **N. Lerner**, *The Evolution of Minority Rights in International Law*, în vol. *Peoples and Minorities in International Law*, edited by Catherine Brölmann, René Lefebvre, Marjoleine Zieck, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London, f.a., p. 81

¹¹ Comentariu general nr. 23(50)(Art. 27), art. 1 și art.3.1.

¹² *Idem*, art. 3.2.

¹³ A se vedea **A. M. Rose**, *Minorities*, *International Encyclopedia of the Social Sciences* **10**, 1968, pp. 365-371.

drepturilor omului care le vor accentua identitatea de grup. Nu înainte însă de a le conferi beneficii și un statut legal de care se pot prevala.

Reamintim faptul că potrivit dreptului internațional contemporan, drepturile sunt conferite persoanelor, iar nu grupurilor, indiferent de faptul că ele aparțin majorității sau unei minorități, minoritățile nefiind recunoscute ca subiecte sau persoane juridice. În doctrină s-a apreciat ca fiind un nonsens din punct de vedere juridic, conceptul de drepturi colective.¹⁶

Evident, eludarea acestei abordări ar face ca raportul majoritate-minoritate să nu mai aibă relevanță sub aspectul drepturilor omului, ci doar prin prisma intereselor politice, ceea ce ar putea avea consecințe primejdioase pentru viitorul omenirii, amenințând ordinea națională și internațională și, prin aceasta, însăși respectarea drepturilor omului. Aceasta reclamă „existența unei ordini juridice de natură să asigure egalitatea și respectul reciproc între toți membrii societății. Ea nu poate funcționa decât prin existența statelor care constituie cadrul pentru sistemele de drept, dar acesta, la rândul său, necesită crearea și implementarea corespunzătoare a sistemului de drept în conformitate cu drepturile omului”¹⁷. Prin legislația și administrația sa, statul este dator să asigure fiecărui individ un grad de libertate compatibil cu posibilitățile celui alt de a se bucura de această libertate și cu binele general al societății în ansamblul său¹⁸.

Este interesant de văzut că unii autori au susținut existența următoarelor stadii în evoluția drepturilor persoanelor aparținând minorităților și anume: o perioadă timpurie a protecției non-sistematice a lor, în special a grupurilor religioase, prin includerea de clauze speciale în tratatele internaționale ori prin intermediul intervențiilor umanitare; sistemul stabilit după

¹⁶ A se vedea **Ion Diaconu**, *Drepturile omului*, Editura IRDO, București, 1993, p. 95.

¹⁷ A se vedea **Asbjorn Eide**, *Protection of Minorities*, E/CN.4/Sub.2/1994/36, 6 iulie 1994.

¹⁸ A se vedea **Asbjorn Eide**, *Intégrité territoriale des états, protection des minorités et garanties concernant les dispositifs d'autonomie: conception et rôle des Nations Unies*, Lausanne, Council of Europe, Strasbourg, 1996, p. 20.

primul război mondial, sub regimul Ligii Națiunilor, bazat pe tratate speciale, clauze speciale în tratate generale ori angajamente unilaterale; modelele urmate de către Națiunile Unite în conformitate cu art.27 al Pactului Internațional cu privire la drepturile civice și politice adoptat în 1996, la 18 ani de la Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948, implicând trecerea de la protecția grupurilor la protecția drepturilor individuale și a libertăților persoanelor aparținând grupurilor minoritare și, în fine, tendința modernă, reflectând conștientizarea faptului că sistemul centrat anterior pe drepturi individuale chiar dacă este combinat cu o conducere non-discriminatorie la nivelul statelor nu poate fi adecvat asigurat decât ca drepturi ale indivizilor ca membri ai unui grup și nu ca drepturi ale grupului ca atare¹⁹.

Evoluțiile înregistrate pe arena internațională având ca actori atât state naționale, federale, popoare ce au accedat la statalitate pe fondul dezagregării altor state, minorități revendicând autodeterminare, secesiune sau crearea de noi forme de protecție sau intervenție în cazul unor state eșuate, sau în disoluție au evidențiat și limitele dar și capcanele națiunii de „minoritate”, care se dovedește de multe ori cel puțin inadecvată în anumite situații determinate de rațiuni demografice sau politice. Același autor crede însă că dincolo de tribulațiile semantice ale noțiunii de minoritate, precumpănitoare la nivel național, regional ori internațional pentru protecția drepturilor, a identității și păstrării caracteristicilor etnice, religioase, culturale a grupurilor sunt acele drepturi care vizează: viața și securitatea fizică; egalitatea efectivă, incluzând interzicerea discriminării și incitării la violențe de grup și ură; identitatea și dreptul la diferență excluzându-se asimilarea forțată; acțiuni afirmative și măsuri speciale; determinarea dimensiunilor și apartenenței de grup, în ceea ce privește drepturile și libertățile individuale; stabilitatea și menținerea instituțiilor; comunicarea și cooperarea națională și internațională; reprezentarea la nivel

¹⁹ A se vedea **N. Lerner**, op. cit., p. 81.

guvernamental; impunerea de îndatoriri membrilor grupului; recunoașterea unor forme de personalitate legală la nivel național și internațional, inclusiv *locus standi* înaintea corpurilor judiciare sau cvasijudiciare. Acest „decalog” nu trebuie să includă dreptul la auto-determinare și suveranitate²⁰.

Desigur, pentru a se ajunge la rezultate concrete, este necesar ca statele să adere sincer la ideea unei protecții a persoanelor aparținând minorităților la nivel universal și să facă dovada unei voințe ferme de a respecta principiile enunțate în documentele semnate.

În cadrul Subcomisiei ONU menționate mai înainte²¹ și în baza Rezoluției ECOSOC 1995/31 din 25 iulie 1995 a fost creat un grup de lucru ca organ subsidiar al subcomisiei. Este vorba de Grupul de lucru privind minoritățile. El și-a desfășurat activitatea în perioada 1995-2006 în cadrul a 12 sesiuni de lucru²² și a avut o contribuție remarcabilă în studierea din diferite perspective a problematicii drepturilor persoanelor aparținând minorităților, în încercarea de a găsi o definiție comună, de a găsi căile pentru a asigura un respect reciproc

²⁰ A se vedea N. Lerner, op. cit., pp.100-101.

²¹ Potrivit rezoluției Adunării Generale ONU 60/251 din 15 martie 2006 toate mandatele, mecanismele, funcțiile și atribuțiile Comisiei ONU pentru drepturile omului și ale subcomisiei ONU pentru Prevenirea Discriminării și Protecției Minorităților Drepturile Omului au fost preluate de Consiliul ONU pentru Drepturile Omului.

²² Sesiunile Grupului de Lucru privind Minoritățile au fost următoarele: prima sesiune 28 august-1 septembrie 1995; a II-a sesiune 30 aprilie-3 mai 1996; a III-a sesiune 26-30 mai 1997; a IV-a sesiune 25-29 mai 1998; a V-a sesiune 25-31 mai 1999; a VI-a sesiune 22-26 mai 2000; a VII-a sesiune 14-18 mai 2001; a VIII-a sesiune 27 -31 mai 2002; a IX-a sesiune 11-16 mai 2003; a X-a sesiune 1-5 martie 2004; a XI-a sesiune 30 mai-3 iunie 2005, iar ultima a avut loc în 2006. O activitate remarcabilă în cadrul Grupului de lucru a fost dusă de prof. dr. Asbjorn Eide, fost director al Institutului Norvegian pentru Drepturile Omului și membru în Consiliul general IRDO și care, de altfel, a coordonat cea mai mare parte a activității subcomisiei ONU pentru prevenirea discriminării și protecției minorităților și a Grupului de lucru la care ne-am referit. Menționez, de asemenea, că am participat la o mare parte din lucrările Grupului de Lucru privind Minoritățile (WGM) am participat ca expert ONU în GLPDA/WGPAD, sau invitat ca specialist reprezentant al mediului academic sau al instituțiilor naționale pentru drepturile omului prezentând bune practici în domeniu.

între persoanele aparținând unor majorități și cele aparținând diferitelor minorități și între acestea și guverne. În același timp, în cadrul Grupului de lucru s-au făcut recomandări privind respectarea drepturilor persoanelor aparținând minorităților.

Activitatea Grupului de lucru nu a privit numai conceptualizarea drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale ci și bunele practici și măsuri privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor aparținând minorităților. În cadrul celor 12 sesiuni au fost dezbătute teme privind educația multiculturală și interculturală recunoașterea existenței minorităților, participarea la viața publică, inclusiv prin măsuri privind autonomia și integrarea atrăgându-se atenția asupra pericolului transformării democrației în etnocratie, teme privind dezvoltarea incluzivă, prevenirea conflictelor ș.a. Prin Rezoluția 2007/6/15 a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, în 2007 Grupul de lucru asupra minorităților a fost înlocuit cu Forumul pe Probleme ale Minorităților.

Din 21 aprilie 2005 în cadrul Comisiei ONU pentru Drepturile Omului a fost creată funcția de raportor special pentru problematica minorităților, mandat reînnoit de Consiliul ONU pentru Drepturile Omului prin rezoluțiile 7/6 din 27.03.2008; 16/6 din 24.03.2011 și 25/5 din 28.03.2014. mandatul fiind cu o durată de trei ani.

Mandatul Raportorului Special pe probleme ale minorităților a fost stabilit în rezoluția 2005/79 a Comisiei pentru Drepturile Omului la 21 aprilie 2005. Mandatul a fost ulterior reînnoit de Consiliul Drepturilor Omului în rezoluțiile sale 7/6 din 27 martie 2008, 16/6 din 24 martie 2011 și 25/5 din 28 martie 2014. Prin rezoluția 25/5 Consiliul Drepturilor Omului a fost prelungit mandatul Raportorului special pe probleme ale minorităților pentru o perioadă de trei ani și i s-a cerut ca în activitatea sa să promoveze implementarea Declarației cu privire la drepturile persoanelor care aparțin minorităților naționale sau etnice, religioase și lingvistice, inclusiv prin consultări cu guvernele, ținând cont de standardele internaționale existente și de legislația națională

cu privire la minorități; să examineze căi și mijloace de depășire a obstacolelor existente în prezent care împiedică realizarea deplină și efectivă a drepturilor persoanelor aparținând minorităților; să identifice cele mai bune practici și posibilitățile de cooperare tehnică cu Oficiul Înaltului Comisar, la cererea guvernelor; să urmărească aplicarea unei perspective genului în munca pe care o desfășoară; să coopereze și să se coordoneze îndeaproape, evitând totodată dublarea, cu organismele relevante ale Națiunilor Unite, cu mandatele și mecanismele și cu organizațiile regionale existente; să țină cont de punctele de vedere ale organizațiilor neguvernamentale și să coopereze îndeaproape cu acestea în chestiunile care privesc mandatul său.

De asemenea, acesta trebuie să îndrume munca Forumului pe Probleme ale Minorităților, să-i pregătească întrunirile anuale, să raporteze despre recomandările sale tematice și să facă recomandări pentru viitoare subiecte tematice, așa cum s-a hotărât în rezoluția Consiliului Drepturilor Omului 19/23, precum și să înainteze Consiliului Drepturilor Omului și Adunării Generale un raport anual asupra activităților sale, care să includă recomandări de strategii eficiente pentru mai buna implementare a drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale sau etnice, religioase și lingvistice.

Este important de subliniat faptul că în îndeplinirea mandatului său, Raportorul special primește informații din diverse surse, printre

care statele, organe alcătuite din experți, agenții ale Națiunilor Unite, organizații regionale și interguvernamentale, ONG-uri și alte organizații ale societății civile. Pe baza acestor informații, Raportorul Special emite comunicări către state în legătură cu implementarea Declarației cu privire la drepturile minorităților, acolo unde este cazul.

De asemenea acesta înaintează Consiliului Drepturilor Omului rapoarte anuale asupra activităților desfășurate în baza mandatului său care includ studii tematice asupra unor probleme cheie privind drepturile persoanelor aparținând minorităților. Totodată, Raportorul special face, la invitația guvernelor, vizite în țările respective în vederea unor noi consultări constructive, evidențiază programe și politici relevante și identifică domenii de cooperare. El analizează legislația, politicile, cadrul normativ precum și instituțiile și practicile la nivel național, căutând să promoveze implementarea efectivă a Declarației cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților.

Trebuie menționat faptul că mandatul Raportorului Special vine să completeze activitatea altor organisme ale ONU care se ocupă de drepturile persoanelor aparținând minorităților și probleme ale lor și, evident, pe aceea a Forumului pe Probleme ale Minorităților. Amintim că recent s-au încheiat lucrările celei de a 8-a sesiune a Forumului²³ care a tratat o temă de mare actualitate „Minoritățile în sistemul de justiție penală”.

²³ Evenimentul a avut loc în perioada 24-25 noiembrie 2015 la Geneva. A se vedea <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Minority/Pages/Session8.aspx>.